

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինը 120 ռ.
Այլ անհատներու 65
Երկու ամիսով 35
Մեկ ամիսով 20
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւնները ամեն ամիսը 1 ին
կա. 16 ին կը սկսին:

Ինչ որ կը լինի լրագրութեան ծախսին
ճանաչող անձի թիւին համար 30
փարս է:
Լրագրութեան փոխարէն չի կրնար
կամ ինչ որ կը լինի լրագրութեան փոխ
արէնը - եւ ամեն ճանաչող ճանաչող
կը լինի լրագրութեան փոխ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Այս ամիսի անկումը թիւնայն Կարօ-
լի կառավարութեան մէջ ծաղած վերջ
կերպի որ խաղաղական ծածկով շար-
տի կրնայ վերջանալ:

Ընդհանր կրեքշարքի օրը հետագ-
րով լուր կրու մայրաքաղաքս, թէ Կար-
օլի կառավարութիւնը իւր անկում
թիւնայն մէջ քանի մը կարեւոր բարեկար-
գութիւններ ընկելու համար Կարգից ու
Ընդհանր կառավարութեանց ըսած ա-
ռաջարկութիւններուն ակամջ զխախտով
այս կրկու անգամ թիւնայն իրենց գե-
ղանկներն են կանչել, յարարելութիւն
ները կարելի է կրեքական պատերազմի
մէջ նա զօրքով լեցուն Կարօլի առջե-
կրկեր են:

Կարեն եկած հետագրական լուր մ'ալ
կը ծանուցանեն, թէ Ընդհ-Կարգիական
նաւահու մը Կարօլի հասեր է:

Ընդհանրան թիւնայն լրագրին խօս-
քին նայելով, Կարօլայի ազգաց իրա-
ւունքը չենք որ արեւմտեան անկում
թիւնայն պատերազմը բանան Կարօլի
հետ միտակ այս պատճառաւ թէ իր հը-
պատակները կը հարստահարեն. այլ ի-
րենց յարարելութիւնները միայն կրնան
կարել կրակ անոր հետ:

«Արեւմտք, կրակ, պայտ հետեւ. ամեն
յարարելութիւն գաղթիցնէլ այնպիսի
թաղաւորի մը հետ, որուն կառավա-
րութիւնը Կարօլայի նախապիք կրած
է: Ըստիկ ընկելն հետեւ, կեա մը կայ որ
մեր ու շարքս թիւնայն պէտք է գրուէ: Բազ-
մաթիւ անդիպացի ու գաղթացի կը բը-
նակին Կարօլի, քանի մըն ալ Սիկիլիոս:
Ըստից ապահովութեանը համար պէտք
կրած միջոցները մտածելու է կրթող մեր
ու գաղթացեաց գեղանկներն անկէ մէ-
նին: Ըստից լու. միջոցն է հաւասար
թիւնով պատերազմի նաւեր կեցնել
Կարօլի ու Սիկիլիայի ծովագրութիւնը,
հին բնակից գաղթացիներն ու անդ-
գիպցիները պաշտպանելու համար: Ըստ
ժամանակը ինչ որ պատահի, մեր պաշտ-
պանելը անձինքը ապահովութեան մէջ
կրնան ըլլալ: Մենք չենք կրնար մեզ պա-
տարանաւորու. համարել այն գեղանկին
մէկուն որ Կարօլի թաղաւորին գեղ-
քաղաքականութեան հետեւ անքը կրնան
ըլլալ»:

Կարօլի կառավարութիւնն ալ արեւ-
մտեան անկումը թիւնայն անաշարիութիւն
ները մերժած ժամանակը միանգամայն
պատարաստութիւն կը անան անոնց գեղ-
գեղու. թէ որ բնակից միջոցներ ի գործ
գնելու. բայն կրեն գեղ: Ըստ պատարա-

տութիւններուն փայտը Կարօլին հե-
տեւեալ անգամ թիւնայն կը գրեն Ը-
կրգութի Ս-է: լրագրին:

«Կարօլի քաղաքը յանկարծ գին-
ու արական կրթարանը մը առաւ: Օրա-
նոցներուն մէջ պարտաւ տեղ մը շինաց:
Բարթիլիի ծածկուն փայ կրած մեծ
չենք առ ժամանակից գործանցի փոխ-
վեցաւ: Ապա այս գեղանկին միջոցն է Բա-
թիլիոսէ Բարթիլիի վաճառատնը ճիւղա-
րաց գեղանկի նաւած են եւ կրկնու գե-
ղանկը անպարտ հետեւեալ գորք կը բերեն:
Բազարիս պահապան գորքը հետ որ
15 հազար մարքու շաքի կան, այս իր-
կուն հոս 45 հազար գորք պէտք գու մար-
վի: Ըստից գորք հոս գու մարվելուն նալա-
տակը խաղաղական է. Ս. Ըստաւածածի
ճերմակն անկուն համարը որ մեծ գեղան-
րակն հանդիսի կը կառարի հոս: Ըս-
տու ամենայնիւ այս ստոյգ է, որ Կար-
օլի թաղաւորը կրնայ մէկ օրէն մէկալը
50 հազար գորք գու մարել իր մայրա-
քաղաքը՝ առանց պարսիլու Կարօլա ու
Կայեթա քաղաքները:

Դանուրեան իշխանութեանց նոր
կազմութեան ինքիքը միշտ ըլլաւ արեւմտեան
է Կարօլայի եւ գլխաւորապէս Գերմա-
նիայի լրագրինը:

Ըստ վերջիններուն խօսքին նայելով՝
Ռուսիոյ գործակալը անգիկալիքը մը իր-
կելով իր կառավարութեանը, Մորա-
լիոյ ու Ալաբայի իշխանութիւնները
միացնելու մեծ գծուարութիւնը հա-
կրցուցեր է:

Պէտքի Ս-է: լրագր-
ը կրակ, թէ Ռուսիոյ անկումը թիւնայն
առաջ կրկու իշխանութիւնները միացը-
նելու առաջարկութեան կողմէն, բայց
հիմա՝ բարձրագոյն մարտուն հաւանու-
թիւն աւեր է: Ըստից, կրակ, գաղթ-
ական Ռ-է: լրագրը, Դանուրեան իշ-
խանութեանց միութեան կողմը մի-
այն Գաղթից ու Կարօլիայի անկում-
թիւնները միացած կըլլան, թէ որ Ը-
կրգութի Ս-է: լրագրին ըստ ին նայե-
լով, Ընդհանր ալ՝ Ըստից, Ռ-
Դանուրեան, Ռուսիոյ, եւ Բրուսիոյ անկում-
թիւնայն համարակը է այս խնդրոյն
վրայ:

Տեղեւոր լրագրին ալ հետեւեալ լու-
րերը կու տայ:

«Բանի մը օրէ ի վեր կը անանթի
որ պաշտպանական թիւնայնութիւնները
յաճախած են Ս. Պօլսոյ, Սիկիլիայի,
Փարիզի ու Լանդայի մէջ: Ըստից
հաւասար անկումը թիւնայն, նայելով,
այս գեղանկիան թիւնայնութեան նի-
թը՝ կեա մը Կարեն Ըստից գործնէ,
կեա մ'ալ Դանուրեան իշխանութեանց
ինքիքն է: Ըստից-Ըստից գործնէ վա-
յօր, Ս. Պօլսոյ ու սոց գեղանկն Պ-

Պ. թիւնայն յարարարութիւնը թէ
Ռուսիոյ բնաւ շարժի հրաժարի իշխալ
կրկնէ: Ռ. Դանուրեան կը որ Ռու-
սիոյ անանկուն առաջու առ ճանաչող
պայն, ու միայն իրօք, այլ եւ իրաւար: Ար-
գի թէ Ընդհանր գեղանկն ըրա Ռուս-
թիլի Ռուսիոյ այս պահանջներն
վրայ ստատիկ գրգռելով, ազգու գան-
գաւներ կրկնի կառավարութեանը ինք-
րկով որ այս գործը թիւնայն կրկնով
չգուէ: Ընդհանր Սիկիլիոսի հազարա-
պէտք կրկն ասի, անցաւ Ս. Պօլսոյ նա-
մակներ ամենով Ըստից, եւ այնպի
ստիպողական կրկնայն նախկինները, որ գի-
շեր մը անգամ համարեցաւ: Իսկ Դա-
նուրեան իշխանութեանց ինքիքն գա-
լով՝ այս մասին հոգ ընկելը բան մը չէ
մնացած: Միութեան առաջարկութիւ-
նը բոլորովն եւ մնաց:

Կարօլի Սիկիլիայի Ռ-է: լրագր-
ը կրակ, թէ Ռուսիոյ անկումը կը գրեն:

«Պէտքարտիցի նոր սահմանադր-
ութիւն գեղը որտեղու համար ձգտելու
(արքա) անկրկնը այսօր սկսած ըլլալու
է: Ըստից որտեղ յանձնարարական ժո-
ղովը օգոստոս 22 ին Ընդհանր: Պօ-
լսոյ ինքիքն գաղթ, յանձնարարա-
կան ժողովը գաշնալիք անկումը ձը-
ղեց անոր որտեղ մը: Ռ-ից կեա մըն ալ
կայ Պարթա-Սոլայի ընդ ժող, որուն վը-
րայ ալ ժողովն անգամները չըրցան հա-
մանայից: Ար վախցրվի, որ այս անհա-
մանայնութիւնը պատճառ կըլլայ Ռու-
սիոյ գիտութեան յաջողութեանը:

Դանուրեան իշխանութեանց գոր-
ծին ալ նմանակեա կախ մնացած է:
Հայտնի է, որ կարեն թիւնայն ինքիքը բու-
նակն առաջ՝ յատուկ ժողովներ պիտի
գու մարվին Պօլսոյի եւ Ըստից մէջ: Ըստ,
կը լինի, թէ այս ժողովն գու մարվան
ինքիքը Ս. Պօլսոյ քննիքեցաւ Ռ. Գը-
րան ու մեծ անկումը թիւնայն կրկնական
ներուն մէջ, եւ այս մասին ալ այն առ-
տիման կարծեաց տարրերը թիւնայն ծա-
ղեցաւ, որ ինքիքը գանաղան կառավա-
րութեանց որտեղու յանձնարեցաւ:

Ըկրգութի Ս-է: լրագրին խօսքին
նայելով, Կարեն-Ըստից վերջը գրեթէ
ընկեր է: Ռուսիոյ անկումը թիւնայն բաւ-
կան կը համարի կրկն ինքիքը, որ Ը-
լան-Ըստից փարսիս (Քիկեր) մշտա-
կաւ մնալուն հոգ տարվի, այն կրկնով
որ նաւարկութեան ամեն կարեւոր շա-
հալը պատասխանէ, եւ անոր գործադ-
րութիւնն ու պահպանութիւնը ամեն
անկումը թիւնայն կողմէն: Ըստից մէջ հա-
տապիլիք հակողութեան ժողովը մը յան-
նըվի:

Կարօլի անկումը լրագրին խօսքին
նայելով, Կարօլի եւ Ռուսիոյ կառավա-
րութիւններուն մէջ ժամանակ մը ի վեր ե-

զած գեղանկիանութիւններուն նիւթը
Կարօլից ծովու նաւարկութիւնն է կրկն:
Ընդհանր յարան է, Կարօլից ծովուն
նաւարկութիւնը արգիլելու Կարօլից, այն
կրկնով, որ միտակ անգամ ձկնորսու-
թիւն ընկել ուրեմն, ուստի նաւարկ
եւ ուստի նաւարկներու ձկնօք միայն
կրնան ընկել: Կարօլի կառավարութիւ-
նը իրայ այս վիճակին չափաւ որո թիւն-
ներ ձկնօք բերելու յարմար առիթ սե-
պր է այս միջոցը:

Պէտքի Ս-է: լրագր-
ը կը ծանուցանեն, թէ Ընդհանր Ռու-
սիոյ եւ Օսմանեան կառավարութեանց
մէջ՝ գեղանկիանութիւններ բացիլ են՝
Փարիզի գաշնալիք թիւնայն 30 կրթող յոգ-
աւածին համեմատ յանձնարարական ժո-
ղով մը կողմն ու հաւա, որուն գործ-
պիսի բայ Կարօլի Օսմանեան եւ
Ռուսիոյ սահմանադրութեանն ու գրել:
Ըստ յանձնարարական ժողովը պիտի բազ-
կանայ կրկն օսմանցի, կրկն ուստի մէկ
անգամից գործակալը, եւ իր պաշտօնը
անցնալ ապրիլն ու թիւնայն հաշտ կրկն՝ մի-
չեւ ու թիւնայն լրագրը պիտի ըլլայ:

Ըստից Ս-է: լրագրը իր սեպտ-
8 թիւնայն մէջ պաշտպանական կրկնով
կը ծանուցանեն, թէ Ըստից հին Գըրմի
պատերազմներուն մէջ մեծնոց գեղան-
րակն համեմատարներուն ունեցած
պատանութիւններն ու տիրոջները անոնց
որքերուն արվելու հրաման բեր է:

Թիւնայն կը ծանուցանեն, թէ
Փարիզի Օսմանեան գեղանկիան Սիկիլիոս
պէջը հոս հասեր է:

Հախի Ռ-է: լրագրը կը հաւ-
ատակ, թէ Ս. Կարօլին կայրը Պի-
արիցի բարձրակրկն Գարից գաղթած
ամենը հաւասարան Օսմանեան արն
ալ Փարիզ պիտի կրկնայ քանի մը օր
կեալու: Թաղաւորութեան հրաժար-
րու եւ հաւասարան գրաւման խըն-
դիներն ալ գեղանկիան անստ թիւն-
ներուն մէջ պիտի լու ծովն ըսէ Ընդհանր
լրագրը:

Մարտի Ս-է: լրագրը իր սեպտ-
16 թիւնայն մէջ հրաժարարակը հրատա-
րակած է, որ 1845 ին սահմանադրու-
թիւնը կը վերահաստատուէ քանի մը յա-
ւակու ածով:

Ըստ յաւակու ածներն են՝

- 1. Տարալու թիւնայն վերաբերեալ
յանկանները ժողովական կողմէն ընա-
րված գաւառներու քննութեանն ու
վճարի պիտի յանձնարի:
2. Պատգամաւ որտեղ ժողովը միտակ
չար ամիս պիտի գու մարի:

3⁰. Թարգարն ու անոր ժառանգ- ները չլիտի կրնան ամուսնանալ առանց պատգամաւորաց ժողովին հաճութեանը:

4⁰. Արքունի ստացուածքները չլի- տի կրնան ծախվիլ առանց պատգամաւոր- աց ժողովին հաճութեանը:

Սպանիայի լուսինները կրան, թէ այս յօդուածները թէ միասնաբար թեան եւ թէ ինստուն սպասութեան շահե- րուն միանգամայն օրտակար են:

Արքունի զրկած նաւահանները կը ծանուցանեն, թէ հելլենական կառավար- ութիւնը Պրէսիտի յոյն հրամանատար Պ. Մէլինիօ անուն զնդարար փոխել ուզելով, Պրէսիտի նաւահանները ըս- պատող գաղղիական նաւահաններին հրա- մանատար Պուէ-Մէլինի ծոխագետը գէտ կեցերէ, եւ ասկից դժուար թիւն ծա- գերէ Հելլենական կառավարութեան ու գաղղիացոց ծովագետին մէջ:

Անգղիական Թագաւոր լուսինները սկսած 11 թուոյն մէջ ծանուցարարի մը օրինակ կը հրատարակէ, որն որ հելլե- նական կառավարութեան արտաքին գոր- ծոց պաշտօնական իրերէ, Արքունի ստաց- անգղիական ու գաղղիական դեսպաննե- րուն:

Ահաւասիկ յիշեալ ծանուցարարին օրինակը:

Արքունի, 25 օգոստ:

Պարսկական զեպարտ. Արքունի, հասարակաց ձեռնարկներուն մէջ Պ. Պուէ-Մէլինի ծոխագետն ու Արքունի զե- նուորական հրամանատար Թարգար գնդապետը խոտակցելով պարտած ժամանակին, ծոխագե- տը բարձր ծոխով եւ հոն պարտող բազմաթիւ մարտիկներ լուսին կերպով բռն, թէ « շեմ հոն- դուրեր որ կառավարութեանը Պրէսիտի հրա- մանատարը փոխէ, Պրէսիտի թաղաւորն էս եմ: Թէ որ այժմեան հրամանատարին անդը սերիչ մը իրերէ, զնուորականն անքը կուտամ ու Արքունի կը դարձանեմ: Եւս խօսքը լուսիններ կրան մեզի պատմելն, եւ թուրք գնդապետին ու հարցուցած մանանիկն ասոյք բնորուն վե- կայնց:

Թագաւորին այս հրատարակուած խո- ճարուն դեմ բողոքելն հոնա, որոնք արքունի թագին գերիշխանական կրան անոր եւ անոր արժան եղած յարգանքը ուղղակի կը դրչեն, անմի- ջապէս հրամայեց որ Պրէսիտի զնուորական հր- ամանատար Մէլինիօ գնդապետը փոխվի: Ար- քունի միջոցաւ Պրէսիտի շուրջը ներել որ կառ- կածի ստուեր մը անշամ գանդիկ թէ ինքը եր գերիշխանական կրան անց մեծնախոր կերպով դրչելու թոյլտուութիւն կրնայ ընել, կրանուք մը որ նուորական անուք մեծ թագաւորին իրեն յանձնարած:

Այս զեպարտը ձեռնարկը պարտաւորու- թիւն կատարելով, միանգամայն կը պարտաւոր- ընժ յայտնել այն կողմէ, որ այս ցաւոյն դեպքը պատճառեց կառավարութեան:

Արքունից եւ այլն: Ա. Ո. Ունի-դէ:»

Արքունի եկած նամակ մը կը ծա- նուցանէ, թէ հելլենական կառավարու- թիւնը Մէլինիօ գնդապետը եւ կանչե- լով ուրիշ հրամանատար մը իրերէ Պրէսիտի: Ասոյ փայ Պուէ-Մէլինի ծոխագետն ալ գաղղիացի հրամանատար մի հաստատել Պրէսիտի, որով հել- լենական կառավարութեան իրերէ հրա- մանատարը բացը մնացերէ:

Արքունի թէ Մէլինիօ գնդապետին փոխելուն պատճառը գաղղիացոց ծո- ջագետին եւ զորքերուն հետ անոր ունե- ցած փոխադարձ բարեկամութիւնն ու համակրութիւնն է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սպարապարտի գաղղիներն յար- լուսինները կը ծանուցանեն, թէ ուրբաթ օ-

րը Անգղիայէն հրամանակներէ հետ աղ- րով լորտ Այրն ծոխագետին որ իրնա- ւաստուոր վերադին Սե. ծոխ իրերէ եւ այս հրամանակն վայ Պրէսիտի գնդապետը երկաթ նետած անգղիական նաւերը ծանուցարարութիւն անանկ սկսե- րն:

Արքունի թէ գաղղիական նաւահանները մըն ալ պիտի գայ Ա. Պուէ-Մէլինի:

Արքունից եւ այլն: Ա. Ունի-դէ:»

Պատանդուեցողոյ կայսերական բա- նակին երկու հազար նոր զորք այսօր վա- զը նաւ պիտի մանեն Արքունի իրերէ: Եւ հոն գուժարված ուրիշ կայսե- րական զորաց հոն միանալու համար, ու րունք հարկ ըլլայ նէ Պարտաւորի վայ պիտի կրթան:

Արքունից օգոստ. 31 թուով կը գրեն, թէ Պարտաւորներուն հետ հաստատված զնուորական պայմա- նածարար նոյն օրը կը լուսնար: Բայց կը կարծրի կերպ, որ Պարտաւորի ծանուց- իշխանին ըրած խաղաղական յայտարա- րութիւններուն վայ զնուորականները չարքովը:

Սակայն լուր կուտան, թէ Պարտա- տարները երկու կամ երեք նոր յարձա- կում ըրեր են Սթուի գնդապետը իր վայ, բայց բնակիչները ժամանակին ինա- նալով՝ ապահով անդեր փակեր են ի- րենց կենդանիներովը:

Սոյն քաղաքին օգոստ. 20 թուով հետեւեալ լուրերը կը գրեն Արքունի Պրէսիտի:

« Հաղու օսմանեան կայսերական զո- րաց անաշին վաշերը հոս հասան, եւ անհա հոռմեականաց դեմ գործընթա- րուն թիւները պատճովիլ սկսան: Ի. Գրան մէկ հրամանագիրը կարգադրեցաւ այսօր, որ քաղաքին մահապատիւն ծա- զովուրը կը գատապարտէ 300 հազար զուռուշ տաւանք վճարելու երկուցիկն եւ ընծայարանին կրած վնասներուն հա- մար: Տանն եւ հինգ մահապատիւն ըն- տանիք ալ՝ ամենէն վնասուողներն հա- մարվելով Արքունի կարգովն: Այս ընտա- նիքներն այն շեղին են, որ ժամանակա- ամեն պատիւներուն ու իշխանութեան անքն կը, բայց հիմա յետին չքաւորու- թեան հասած է: Սեմ կուտայ մը կայ քաղաքին մէջ, եւ կը ծանուցանու թեանց գործադրութիւնը կրի մնացած է միշտե- ր սպասված միւս զորքերն ալ հասնին:

Մուսնի Հանգաւ ազան, որ կողմ- նակցութեան զրուէ եւ ամենէն մա- ընանդ Արքունի-Վերիններն մէկն է, վերին Արքունիցի ժողովուրդը հետ բանակցել սկսաւ սպասարարութիւն մը հասնելու հա- մար: Աստաշարի անոնց որ մէջերնիննե- ռէ մանկու. եւ զերնիկը ըլլաւ գէտ կենան, եւ իրենց կրօնական հետաւորը յարկել կը խոստանայ: Գիւս յայտնի չէ, թէ քրիստոնեաները անդոյս տա- ճիկներուն կողմը կը բանեն թէ ոչ: Ի- կած զորքերը՝ նոր զրկած երիտասարդ- ներ են. եւ թէ որ վերին Արքունիցի ստանկներուն օգնութիւն գայ, ծանր դէպ- քեր սպասուին անհրաժեշտի է:

Հերթը մէջ ալ 10 հազար զորաց բանակ մը կը կարգուի:»

Ասոյ 31 ն Արքունիցի գրչերը գարհուրելի փոթորիկ մը բրգաւ Ա. ա- նայի եւ շրջակայններուն վայ եւ մեծ աւեր- մանքները բռն: Սասակի կարգուեա մը եւ հեղեղանման անձրեւ մը տանն եւ մէկ ժամ շարունակ իջնելով՝ այնպիսի ողորմ ժը հանեց, որ բոլոր գաշտերը ջուրին տակը գոցվելն ետեւ, քաղաքին ստորին թաղերուն փողոցներն ալ 3-4 կանգուն բարձրութեամբ ջուր կրիսց:

Ասոյ 20 ի չափ տուն կործանեցան ու ուղեւորն քրչեցան: Քաղաքին բար- ձր կողմերն իջած ջուրերը այնպիսի ուժգնութեամբ եւ յարգութեամբ կու- զային, որ պարսպին մէկ մասը կործանե- ցին: Քանի մը փողոցներու մեծամեծ քարերով շինված յատակները քայքայ- վելով՝ անանկ խորակ փոսեր բացվեցան որ երկու կողմը շինված տուններուն տա- կը պարպուիլով՝ կործանման վտանգի մէջ են: Իստուրիներուն մէջ երեք կանդ- նաշարի ջուր կրիսց, որով բոլոր սղարներ- ներն ապականեցան կամ ջուրն քրչեցան: Աստուրի միակ քանի մը հարկը հա- զար գուրու չէ ապահով կորսուցաւ:

Տէլիս լիւնը՝ որ մըն ու կէս ծոխէն հետեւ է, մէջը թափած հեղեղներն այն աստիճան անկցաւ, որ չարս կողմին յոր- գելով շրջակայ գաշտերը ծածկեց եւ ծոխուն հետ միացաւ, այնպէս որ անոր մասը կը կարծրի: Չ ուրիշ հոռմեքը այն աստիճան սաստիկ էր, որ այս լիւնը ծո- ջուն հետ կցորդող ջրանցքին երկու քովի թու մըրը քայքայեց, մէջը երկաթ նե- տած բազմաթիւ մակոյտներն ու բաշտ- ները խորտակեց, գաղղիացոց շինած վայտի կամուրջը քրչեց տարաւ, եւ պա- րիսպիսներն հիմերը սղարեց, որով 30- 40 կանգուն երկայնութեամբ տեղ փը- լաւ:

Արքունի մարք՝ որ հինգ կամ վեց հա- ղին ըն չափ հաւ կը պահէն եւ վրաննե- րու տակ քնացեր էին, ջուրերուն մէջ խողովեցան հաւերն ալ մէկ անգ:

Պարտաւորն ալ մեծ վնաս կրեցին, մանաւանդ ցած կողմերը հող ծառ եւ այլն մնաց՝ բոլորն ալ ջուրերը քրչեցին: Արքունի մէջ ջարդացք կեցած ցորեն- ները հովին ջիրայցան կրան եւ ջուրն ալ լքուցան:

Պարտաւորն մէջ ալ վնասը խիստ շատ կրաւ: Քաղաքին վարի կողմը գրեթէ բո- լորովին ջուրն առի թողվեցաւ: Արքունի- ծան մնացած ստանկներուն մէջ՝ զնանին երկու յարկերը՝ որոնց ամենուն մէջ ցո- րին ու գարի պահված էին, պարպուց- ցան եւ բոլոր պարտաւորները ծովը գա- ցին:

ԱՐԳԱՅԻՆ

Փարիզի Արքունի կայսերական վար- ժարանին տեսուչ գեղարարը եւ ազգայն Ս. Սարգիս, Ս. Վարդէլ եւ Ս. Վար- ժարանի վարչապետներն այս օրերս տեսարակ մը հրատարակեցին՝ Հայաստանացի սուրբ երկուցուց զերեք վերադառնալուսն պատմութիւնը եւ պատճառները ընդ հանուր ազգին ծանուցանելու եւ իրենց փայտը կրած զնանկութիւնը ու սխալ կարծիքները ցրելու մասը:

Այս հրատարակման վայ հետեւեալ ծանուցումը կը կարգանք Ս. Վարդէլից: Միջին օրոտոտի ամառաւորին մէջ:

« Հինգ ամիս մը ի վեր Պատանդը- նու տղայ մէջ հաւանեալ եւ արձագան-

քը միշտեւ հետաւոր անզուանք տուած նշանաւոր գործողութիւն մը կարճաւ- երից վարչապետաց՝ երբեք Միջին ար- կանց՝ հոռմեական Արքունիցի տուած քա- ղաց իրաւաստութեանն երկն ու Հայաս- տանաց Արքունիցի գրչերը վերադառնալը: Մենք ՚ի բնէ եւ ՚ի կրթութեանն միշտ փափաքեց ինք օրտակար անձինք բլլալ մեր Արքունի, բայց մարտարին գոված յատկութիւնները պահելով հանդերձ, որ կրտէ, « Մի արաղակեցէ եւ մի վե- ճեցէ, եւ մի որ լուսնը՝ արտաքոյ զար- բառ նորա. զերեզնի ջանքակեալ մի բնի- ցէ, եւ զպատրոյն առ կայծեալ մի շե- ջուցէ... », սակայն կարելի չեզաւ որ մի- շտեւ խաղաղ կատարուի փափաքնս. թէ- պէս եւ այս տարի սղարել վերջն անգամ՝ չէինք պիտի ստուգու թէ մեր հայա- ճիկները միշտեւ հոս պիտի բնն զմեզ, եւ այս կերպով պիտի ընդունին երկր վեր- ջապէս մեր յետին շորհայտութիւննե- րը:

Եւ խոսին ըսելով, դանուեցան ազգիւ- ր մը պիտի հետաւան եւ անկողմա- սեր մարդիկ, որ հոռմեական հայ ժողո- վարդին մէջ քանի մը տարուքն ՚ի վեր պատահած շփոթութիւններուն եւ Ա. Ե. նեակոյ Միջին արկանց մէջ ծագած տա- րածայնութիւններուն նայելով՝ շատ չը- գործացան երից վարչապետաց բռած վերջին որոշմանը վայ: Բայց շատ մար- դիկ ալ կրան, ոչ միայն հոռմեականաց ալ եւ լուսաւորականաց մէջ, որ դէժ առ ջերբան չհասկնացան եւ զեւ չեն հա- կրցած այս մեր վերադարձին ինչ ըլլա- լը. հոռմեականներ կան որ կարգէ գուրս գործածը կը ցուցնեն թէ արդեօք ինչ պատճառէ առաջ եկաւ այս բանս. լու- սաւորականներ ալ կան որ կը հարցնեն իրարու տարախոսանք մը թէ արդեօք այս փոփոխութիւնս ընող վարչապե- տաց բուն դիտաւ որով թիւնն ինչ է: Ա- որով հետեւ այսպիսի հարցմանքներ ընե- լը որտեղ որ դիւրին է այնպիսի ալ գրե- ուար կերեւեալ անոնց որչաւ եւ համարիչ պատասխաններ տուցը հարկ էր որ մենք մեզմէ դիւրացնէինք բարեկամաց այս գեռաւորութիւնը, որպէս զի Արքունի մը- տաղութիւնը՝ եթէ կարելի է՝ ասկից ասելի կարելի որ խորհուրդը եւ գործոց ըլ- րապի, եւ յատաճարիմութեան ընթաց- քին մէջ ամենեւին չկենայ չբարբի:

Ահա այս դիտարկ համառօտ անու- րակ մը հրատարակեցինք օգոստ. ամսոյս վերջերը՝ այսու վերնադրով. « Պատմու- թիւն եւ պատճառը վերադարձի երից վարչապետաց Հայոց ընդ հովանաւ: Լուսաւորական սուրբ Արքունի Հա- յաստանաց Արքունիցի: », Զուսանք թէ անարակին ոճն ու բովանդակութիւ- նը բաւական ըլլայ հասկնալու զմեզ մեր փախմանին, որի Արքունի մէջ մեր գոր- ծողութեանը վայ որ եւ իցէ կարծիք եւ կասկած անեղծութեան սիրտը հանդ- չեցնել, եւ թէ որ կայ թակած մտքեր գանուին՝ գանուք ալ մեր կողման բժը- կիլ: Մենք թէ կը փափաքեց նախ որ անտարակ ալ չէ անցնողներն ալ կիրքն ու սխալարեւոր մէկիկ թողուն, որպէս զի ոչ զից մաքը գրածին ու զից կարգան ու հասկնան. երկրորդ՝ ասոր կը փափա- քեց որ Լուսաւորական եղբարք մեր գգուանան այն հոռմեականաց որոպիթ- ներին որ պիտի բան իրենց թէ կար- լուսնու հոս կայ մեր գրուածքն մէջ. եւ ասոր անժամակ սպարազ ըլլայ մերոնց՝ երբ անանկ որ նոյն հոռմեականք իրենց ստաճարներովը հանդերձ պիտի աղ-

